

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2013. gada 30. maijā *

Direktīva 93/13/EEK — Patērētāju līgumos ietverti negodīgi noteikumi — Dzīvojamo telpu īres līgums, kas noslēgts starp profesionālu izīrētāju un īrnieku, kurš rikojas privātās interesēs — Līguma noteikuma negodīguma pārbaude valsts tiesā pēc tās ierosmes — Noteikums par līgumsodu — Noteikuma atcelšana

Lieta C-488/11

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Gerechtshof te Amsterdam* (Nīderlande) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2011. gada 13. septembrī un kas Tiesā reģistrēts 2011. gada 23. septembrī, tiesvedībā

Dirk Frederik Asbeek Brusse,

Katarina de Man Garabito

pret

Jahani BV.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ticano [*A. Tizzano*], tiesneši M. Ilešičs [*M. Ilešič*], E. Levits, M. Safjans [*M. Safjan*] un M. Bergere [*M. Berger*] (referente),

ģenerālvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Ungārijas valdības vārdā – *M. Fehér* un *K. Szíjjártó*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā – *M. van Beek* un *M. Owsiany-Hornung*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklauššanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – holandiešu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.; turpmāk tekstā – “direktīva”), un īpaši tās 6. panta 1. punkta, interpretāciju.
- 2 Šis lūgums ir ticis iesniegts tiesvedībā starp *D. F. Asbeek Brusse* un *K. de Man Garabito*, no vienas puses, un *Jahani BV* (turpmāk tekstā – “*Jahani*”), no otras puses, par īres parāda, līgumisko procentu un soda naudas samaksu atbilstoši īres līgumā paredzētajam.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 93/13 preambulas devītais un desmitais apsvērumi ir šādi:

“[...] preču un pakalpojumu ieguvējiem jābūt aizsargātiem pret pārdevēja vai piegādātāja pilnvaru ļaunprātīg[u] izmantošan[u], jo īpaši attiecībā uz vienpusējiem standartlīgumiem un būtisku tiesību negodīg[u] izslēgšan[u] no līgumiem;

[...] efektīvāku patērētāju aizsardzību var panākt, pieņemot vienveidīgus tiesību aktus negodīgu noteikumu jomā; [...] š[ie] tiesību akt[i] būtu jāattiecinā uz visiem līgumiem, kas noslēgti starp pārdevējiem vai piegādātājiem un patērētājiem; [...] tā rezultātā, cita starpā, no šīs direktīvas būtu jāizslēdz līgumi attiecībā uz nodarbinātību, līgumi attiecībā uz mantojuma tiesībām, līgumi attiecībā uz tiesībām saistībā ar ģimenes tiesībām un līgumi attiecībā uz uzņēmumu apvienošanu un iestāžu vai partnerības līgumiem”.

- 4 Direktīvas 1. pantā ir noteikts, ka:

“1. Šīs direktīvas mērķis ir saskaņot dalībvalstu normatīvus un administratīvus aktus, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, ko slēdz starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju.

2. Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas [...]”

- 5 Šīs direktīvas 2. pantā “patērētājs” un “pārdevējs vai piegādātājs” ir definēti šādi:

Šajā direktīvā:

[..]

b) “patērētājs” ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas ir ārpus tās amata, nodarbošanās vai profesijas;

c) “pārdevējs vai piegādātājs” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura šīs direktīvas aptvertos līgumos darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts.”

- 6 Direktīvas 3. pantā negodīgs noteikums ir definēts šādi:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

[..]

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem.”

7 Attiecībā uz noteikuma negodīguma konstatēšanu direktīvas 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka:

“Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”

8 Atbilstoši direktīvas 7. panta 1. punktam “dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos”.

9 Direktīvas pielikumā atrodas tās 3. panta 3. punktā minēto noteikumu uzskaitījums. Starp tiem ietilpst:

“1. [Noteikumi], kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

e) pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt savas saistības, maksāt neproporcionāli lielu kompensāciju;

[..].”

Valsts tiesības

10 Direktīva Nīderlandē ir tikusi transponēta ar normām par līgumu vispārīgajiem noteikumiem, kuras ietvertas Civilkodeksa (*Burgerlijk Wetboek*, turpmāk tekstā – “*BW*”) 6:231.–6:247. pantā.

11 *BW* 6:233. panta pirmajā daļā ir noteikts šādi:

“Vispārējos noteikumos ietvertu noteikumu var atcelt:

a) ja tas, ņemot vērā līguma veidu un būtību, veidu, kādā tika formulēti noteikumi, savstarpēji atzītās pušu intereses un citus apstākļus, ir nepamatoti neizdevīgs otram līguma pusei”.

12 Atbilstoši *BW* 3:40. pantam akts, kas ir pretrunā labām paražām, sabiedriskai kārtībai vai saistošām tiesību normām, nav spēkā. Katrā ziņā, ja ir pārkāpta norma, kurā paredzēta tikai vienas no daudzpusēji noslēgta akta pusēm aizsardzība, šis akts ir apstrīdams, ja vien normas tvērumā nav secināms citādi.

13 Par sodu noteikumiem *BW* 6:94. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tiesai pēc parādnieka pieprasījuma ir tiesības samazināt paredzēto sodu, ja tas ir acīmredzami nesamērīgs.

14 Turklāt no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka apelācijas tiesvedībā tiesa var lemt tikai par iebildumiem, kurus lietas dalībnieki izvirzījuši pirmajos apelācijas tiesvedībā iesniegtajos apsvērumos. Apelācijas instances tiesai tomēr ir jāpiemēro imperatīvās tiesību normas, pat ja lietas dalībnieki uz tām nav atsaukušies.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 15 2007. gadā *Jahani*, sabiedrība, kas profesionāli nodarbojas ar dzīvojamo platību izīrēšanu, *D. F. Asbeek Brusse* un *K. de Man Garabito*, kas ir privātpersonas, izīrēja dzīvojamās telpas Alkmārā [*Alkmaar*] (Nīderlande).
- 16 Par to noslēgtā īres līguma pamatā bija nekustamo īpašumu profesionālās apvienības *Raad voor Onroerende Zaken* (Nekustamo īpašumu padome) izstrādāti vispārīgie noteikumi.
- 17 Šie vispārīgie noteikumi ietvēra arī noteikumu par sodu, kura teksts ir šāds:
- “20.1 Īrnieka nokavējums iestājas pēc noteikta termiņa beigām.
- 20.2 Par katru savlaicīgas un pilnas naudas summas samaksas nokavējumu īrnieks maksā procentus no pamatsummas ar likmi 1 % mēnesī, sākot no dienas, kad beidzies samaksas termiņš, līdz pamatsummas pilnīgas samaksas dienai.
- [..]
- 20.6 Ja īrnieks neizpilda šajā īres līgumā paredzētās saistības, tostarp ar tām saistīto īres līgumu vispārīgos noteikumus, vai rīkojas pretēji tādām saistībām, viņš nekavējoties maksā izīrētājam, neskarot savu pienākumu izpildīt šīs saistības un neatkarīgi no pārējiem izīrētāja zaudējumu atlīdzināšanas un citādiem prasījumiem, līgumsodu EUR 25 apmērā par katru kalendāro dienu [..].”
- 18 Īres līgumā sākotnēji paredzētā īres maksa EUR 875 mēnesī, sākot ar 2008. gada 1. jūliju, atbilstoši līgumā paredzētajam indeksācijas noteikumam tika palielināta līdz EUR 894,25 mēnesī. *D. F. Asbeek Brusse* un *K. de Man Garabito* šim īres maksas palielinājumam atbilstošo summu nesamaksāja. Par 2009. gada februāri tie samaksāja EUR 190 un vēlāk īres maksu vairs nemaksāja.
- 19 2009. gada jūlijā *Jahani* cēla prasību tiesā pret īrniekiem, lūdzot tostarp īres līgumu izbeigt un piespriest atbildētājiem samaksāt summu EUR 13 897,09 apmērā, kurā ietilpst:
- EUR 5365,50 kā īres maksa;
 - EUR 156,67 kā jau maksājami līgumiskie procenti;
 - EUR 96,25 kā īres maksas indeksācijas summa;
 - EUR 4525 kā līgumsods par īres maksas nemaksāšanu;
 - EUR 3800 kā līgumsods par īres maksas indeksācijas summas nemaksāšanu;
 - EUR 658,67 kā ārpustiesas izdevumi.
- 20 Ar 2009. gada 21. oktobra spriedumu *Rechtbank Alkmaar* [Alkmāras tiesa] *Jahani* prasījumus apmierināja.
- 21 Iesniedzējtiesā, kurā tie vērsās kā apelācijas instancē, *D. F. Asbeek Brusse* un *K. de Man Garabito* lūdz samazināt līgumsoda summas, ņemot vērā nesamērīgumu starp šīm summām un izīrētāja ciestajiem zaudējumiem.

22 Šādā kontekstā *Gerechthof te Amsterdam* [Amsterdamas apelācijas tiesa] nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai profesionāls dzīvojamās telpas izīrētājs, kurš izīrē dzīvokli privātpersonai, ir jāuzskata par [preču] pārdevēju vai pakalpojumu piegādātāju Direktīvas [93/13] izpratnē? Vai šī direktīva attiecas uz īres līgumu, kas noslēgts starp komerciālu izīrētāju un nekomerciālu īrnieku?
- 2) Vai apstāklis, ka Direktīvas [93/13] 6. pants ir jāuzskata par tiesību normu, kas ir līdzvērtīga valsts tiesību normām, kuras valsts tiesību sistēmā ir uzskatāmas par imperatīvām tiesību normām, nozīmē, ka strīdā starp privātpersonām valsts transponējošās normas par negodīgiem noteikumiem ir imperatīvas tiesību normas, kādēļ valsts tiesai gan pirmajā, gan apelācijas instancē ir tiesības un pienākums pēc savas iniciatīvas (tādējādi arī pārsniedzot prasījuma robežas) pārbaudīt līguma noteikuma atbilstību valsts transponējošajām normām un konstatēt šī noteikuma spēkā neesamību, ja tiek secināts, ka noteikums ir negodīgs?
- 3) Vai tas, ka valsts tiesa nevis nepiemēro līgumsoda klauzulu, kas Direktīvas 93/13 izpratnē ir uzskatāma par negodīgu noteikumu, bet saskaņā ar valsts tiesību normām vienīgi samazina līgumsodu tad, ja privātpersona ir atsaukusies tikai uz tiesas pilnvarām samazināt [līgumsodu], nevis uz klauzulas apstrīdamību, ir saderīgs ar [Savienības] tiesību lietderīgo iedarbību?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo prejudiciālo jautājumu

- 23 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai līgums par dzīvojamo telpu īri, kas noslēgts starp izīrētāju, kurš ar to nodarbojas profesionāli, un īrnieku, kas šo līgumu slēdz privātiem mērķiem, ietilpst direktīvas piemērošanas jomā.
- 24 Direktīvas 1. panta 1. punktā ir definēts tās mērķis.
- 25 Tomēr starp šīs normas valodu redakcijām ir zināmas atšķirības. Tā direktīvas 1. panta 1. punkta holandiešu valodas redakcijā ir teikts, ka tās mērķis ir saskaņot dalībvalstu normatīvus un administratīvus aktus, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, ko slēdz starp “pārdevēju” (“verkoper”) un patērētāju. Citās minētās normas valodu redakcijās savukārt patērētāja līgumpartnera apzīmēšanai ir izmantota plašāka tvēruma frāze. Direktīvas 1. panta 1. punkta franču valodas redakcijā ir paredzēti starp “profesionāli” [“professionnel”] un patērētāju slēgti līgumi. Šī plašākā pieeja ir atrodamā arī spāņu (“profesional”), dāņu (“erhvervsdrivende”), vācu (“Gewerbetreibender”), grieķu (“επαγγελματίας”), itāļu (“professionista”) un portugāļu (“profissional”) valodu redakcijās. Angļu valodas redakcijā ir izmantota frāze “seller vai supplier” [“pārdevējs vai piegādātājs”].
- 26 Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai nepieciešamība vienveidīgi piemērot un līdz ar to interpretēt Savienības tiesību aktu nepieļauj, ka tas tiek ņemts vērā atsevišķi vienā no tā redakcijām, bet gan prasa, lai to interpretē, pamatojoties gan uz tā autora faktisko nolūku, gan arī uz mērķi, ko tas ir vēlējies sasniegt, ņemot vērā esošās redakcijas visās oficiālajās valodās (skat. it īpaši 2010. gada 3. jūnija spriedumu lietā *C-569/08 Internetportal und Marketing*, Krājums, I-4871. lpp., 35. punkts, kā arī 2011. gada 9. jūnija spriedumu lietā *C-52/10 Eleftheri tileorasi* un *Giannikos*, Krājums, I-4973. lpp., 23. punkts).
- 27 Šajā ziņā ir jānorāda, ka holandiešu valodas redakcijā lietotais termins “verkoper” direktīvas 2. panta c) punktā ir definēts tāpat kā pārējo valodu redakcijās, un tas ir “jebkura fiziska vai juridiska persona, kura [...] darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts”.

- 28 Tādēļ jāsecina, ka – neraugoties uz patērētāja līgumpartnera apzīmēšanai izmantoto terminu – likumdevēja mērķis nav bijis ierobežot direktīvas piemērošanas jomu, tajā ietverot vienīgi starp pārdevēju un patērētāju noslēgtus līgumus.
- 29 Turklāt ir jānorāda, ka nevienā direktīvas pamatteksta normā nav precizēts, kādiem līgumu veidiem tā ir piemērojama. Kaut arī vairākos tās preambulas apsvērumos, kā, piemēram, devītajā, ir uzsvērtā nepieciešamība aizsargāt preču vai pakalpojumu ieguvējus no pārdevēju vai piegādātāju pilnvaru ļaunprātīgas izmantošanas, direktīvas desmitajam apsvērumam ir vēl plašāks tvērums, jo tajā noteikts, ka vienvērtīgas normas par negodīgiem noteikumiem būtu jāpiemēro “visiem” starp profesionāļiem un patērētājiem noslēgtajiem līgumiem, kas definēti direktīvas 2. panta b) un c) punktā.
- 30 Tādējādi, atsaucoties uz līgumslēdzēju statusu – atkarībā no tā, vai tie šo līgumu slēdz profesionālas darbības ietvaros vai nē –, direktīvā ir definēti līgumi, kuriem tā ir piemērojama.
- 31 Šis kritērijs atbilst idejai, kura ir ar direktīvu ieviestās aizsardzības sistēmas pamatā, proti, ka patērētājs salīdzinājumā ar profesionāli atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni; tā rezultātā patērētājs pievienojas tirgotāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu (skat. it īpaši 2012. gada 14. jūnija spriedumu lietā C-618/10 *Banco Español de Crédito*, 39. punkts, un 2013. gada 21. februāra spriedumu lietā C-472/11 *Banif Plus Bank*, 19. punkts).
- 32 Šī aizsardzība īpaši svarīga ir gadījumā, kad līgums par dzīvojamo telpu ir noslēgts starp privātpersonu, kura to slēdz privātiem mērķiem, no vienas puses, un nekustamo īpašumu jomas profesionāli, no otras puses. Starp pusēm pastāvošo nevienlīdzību pastiprina fakts, ka no ekonomikas viedokļa šāds līgums ir saistīts ar patērētāja pamatvajadzību, proti, mājokļa nodrošināšanu, un tas ir par summām, kuras bieži vien ir viena no ievērojamākajām īrnieka budžeta izdevumu pozīcijām, un papildus tam no juridiskā viedokļa šis līgums parasti ietilpst sarežģītā valsts tiesiskajā regulējumā, kuru privātpersonas bieži vien labi nepārzina.
- 33 Tomēr ir jānorāda, ka atbilstoši direktīvas 1. panta 2. punktam direktīva nav piemērojama līguma noteikumiem, kuri ietver valsts tiesību imperatīvās normas (skat. 2013. gada 21. marta spriedumu lietā C-92/11 *RWE Vertrieb*, 25. punkts). Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai tajā izskatāmajā lietā runa ir par šādiem noteikumiem.
- 34 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka direktīva ir interpretējama tādējādi, ka, neskarot valsts imperatīvās tiesību normas – kas jānoskaidro valsts tiesai –, direktīva ir piemērojama dzīvojamo telpu īres līgumam starp izīrētāju, kurš to noslēdzis savas profesionālās darbības ietvaros, un īrnieku, kurš to noslēdzis ārpus savas profesionālās darbības.

Par otro jautājumu

- 35 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai, ņemot vērā Tiesas judikatūru par direktīvas 6. pantu, direktīva būtu interpretējama tādējādi, ka tiesību normas, ar ko tā transponēta valsts tiesībās, no valsts procesuālo tiesību aspekta ir uzlūkojamas par imperatīvām tiesību normām, kā rezultātā valsts tiesai ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt līguma noteikuma iespējamo negodīgumu un atbilstošā gadījumā šis noteikums jāatceļ.
- 36 Šim jautājumam ir divas daļas – pirmā no tām ir saistīta ar valsts tiesas pienākumu pēc savas ierosmes atklāt līguma noteikuma negodīgumu, bet otrā attiecas uz sekām, kādas valsts tiesai jāņem vērā šāda negodīguma konstatēšanas gadījumā.

Par pienākumu pēc savas ierosmes atklāt līguma noteikuma negodīgumu

- 37 No Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka otrā jautājuma pirmā daļa ir saistīta ar faktu, ka valsts tiesībās ir norma, atbilstoši kurai valsts apelācijas instances tiesai principā ir saistoši lietas dalībnieku izvirzītie pamati un savi nolēmumi tai arī ir jābalsta uz šiem pamatiem, bet tomēr tā pēc savas ierosmes var piemērot imperatīvas tiesību normas.
- 38 Vispirms ir jānorāda, ka direktīvas 6. panta 1. punkts, kurā paredzēts, ka negodīgi noteikumi patērētājam nav saistoši, ir imperatīvā norma, kas vērsta uz to, lai formālo līdzsvaru, ko līgums nodibina starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, aizstātu ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietās *Banco Español de Crédito*, 40. punkts, un *Banif Plus Bank*, 20. punkts).
- 39 Lai nodrošinātu direktīvā paredzēto aizsardzību, Tiesa jau vairākas reizes ir uzsvērusi, ka nevienlīdzīgu situāciju starp patērētāju un profesionāli var izlīdzināt tikai ar pozitīvu iejaukšanos no to personu puses, kas pašas nav līguma slēdzējas (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietās *Banco Español de Crédito*, 41. punkts, un *Banif Plus Bank*, 21. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 40 Ņemot vērā šo apsvērumu, ka Tiesa ir nospriedusi, ka valsts tiesai, ja tās rīcībā ir nepieciešamie tiesību un faktiskie elementi, pēc savas iniciatīvas ir jāizvērtē direktīvas piemērošanas jomā ietilpstoša līguma noteikuma negodīgais raksturs un, to veicot, ir jāizlīdzina starp patērētāju un profesionāli pastāvošā nevienlīdzība (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietās *Banco Español de Crédito*, 42. punkts, un *Banif Plus Bank*, 22. punkts).
- 41 Līdz ar to uzdevums, kas valsts tiesai attiecīgajā jomā dots saskaņā ar Savienības tiesībām, nenozīmē vien pilnvaras lemt par attiecīgo līguma noteikumu negodīgumu, bet arī pienākumu šo jautājumu vērtēt pēc savas ierosmes, ja tās rīcībā ir vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietās *Banco Español de Crédito*, 43. punkts, un *Banif Plus Bank*, 23. punkts).
- 42 Attiecībā uz šo pienākumu īstenošanu valsts tiesā, kurai jāizskata apelācijas sūdzība, ir jāatgādina, ka, ja nav atbilstoša Savienības tiesiskā regulējuma, pārsūdzības procesuālie noteikumi, kas paredzēti, lai nodrošinātu attiecīgajām personām Savienības tiesībās paredzēto tiesību aizsardzību, ir jāparedz dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu. Tomēr šī kārtība nedrīkst būt nelabvēlīgāka par to, kas reglamentē līdzīgas iekšzemes situācijas (līdzvērtības princips), ne arī tāda, kas padara faktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus lietās *Banco Español de Crédito*, 46. punkts, un *Banif Plus Bank*, 26. punkts).
- 43 Attiecībā uz līdzvērtīguma principu, uz kuru netieša atsauce ir ietverta otrajā prejudiciālajā jautājumā, ir jāuzsver, kā tika atgādināts šī sprieduma 38. punktā, ka direktīvas 6. panta 1. punkts ir imperatīva tiesību norma. Turklāt ir jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru šī direktīva kopumā ir līdzeklis, kas nepieciešams Savienībai uzticēto uzdevumu sasniegšanai, it īpaši dzīves līmeņa un kvalitātes paaugstināšanai visā tās teritorijā (skat. 2009. gada 4. jūnija spriedumu lietā *C-243/08 Pannon GSM*, Krājums, I-4713. lpp., 26. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Banco Español de Crédito*, 67. punkts).
- 44 Turklāt Tiesa ir arī atzinusi, ka, ņemot vērā sabiedrības interešu, uz kurām balstīta patērētājiem ar direktīvu piešķirtā aizsardzība, būtību un nozīmi, ir jākonstatē, ka tās 6. pants ir jāuzskata par normu, kas ir ekvivalenta valsts normām, kurām valsts tiesību sistēmā ir imperatīvo normu statuss (skat. 2009. gada 6. oktobra spriedumu lietā *C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones*, Krājums, I-9579. lpp., 52. punkts, un 2010. gada 16. novembra rīkojumu lietā *C-76/10 Pohotovost'*, Krājums, I-11557. lpp., 50. punkts). Šī kvalifikācija attiecas uz visām direktīvas normām, kuras ir neaizstājamas 6. pantā noteiktā mērķa sasniegšanai.

- 45 No tā izriet, ka, ja valsts tiesa atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām ir kompetenta pēc savas ierosmes pārbaudīt tiesību akta spēkā esamību atbilstoši valsts imperatīvajām tiesību normām, kā tas saskaņā ar iesniedzējtiesas nolēmumā ietverto informāciju ir Nīderlandes tiesu iestāžu sistēmā attiecībā uz apelācijas instances tiesām, tad tai ir arī jāīsteno šī kompetence, lai pēc savas ierosmes atbilstoši direktīvā noteiktajiem kritērijiem izvērtētu šīs direktīvas piemērošanas jomā ietilpstoša līguma noteikuma negodīgumu.
- 46 Ir jāatgādina, ka valsts tiesai ir šāds pienākums arī tad, ja tai valsts tiesību sistēmā ir vienīgi iespēja izvērtēt pēc savas ierosmes, vai šāds noteikums ir pretrunā valsts tiesību imperatīvajām normām (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Asturcom Telecomunicaciones*, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

Par sekām, kādas valsts tiesai jāņem vērā, konstatējot līguma noteikuma negodīgumu

- 47 No Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka otrā jautājuma otrā daļa ir saistīta ar tādu valsts tiesību normu, atbilstoši kurai valsts tiesa principā negodīgu noteikumu nevar atcelt, ja patērētājs nav izvirzījis pamatu par tā spēkā neesamību. Tomēr tiesa pēc savas ierosmes var atcelt noteikumu, kas ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai vai obligātām tiesību normām, ja tās pēc būtības attaisno šādu rīcību.
- 48 Jāatgādina, ka atbilstoši direktīvas 6. panta 1. punkta teikuma pirmajai daļai dalībvalstīm ir jāparedz, ka negodīgi noteikumi “atbilstoši savas valsts tiesību aktiem” nav saistoši patērētājam.
- 49 Tiesa šo normu ir interpretējusi tādējādi, ka valsts tiesai saskaņā ar valsts tiesībām ir jānosaka visas sekas, kas no attiecīgā noteikuma negodīguma konstatējuma izriet saskaņā ar valsts tiesībām, lai pārliecinātos, ka tas nav saistošs šim patērētājam (iepriekš minētie spriedumi lietās *Banco Español de Crédito*, 63. punkts, un *Banif Plus Bank*, 27. punkts). Šajā ziņā Tiesa ir precizējusi, ka, ja valsts tiesa līguma noteikumu atzīst par negodīgu, tā to nepiemēro, izņemot, kad pret to iebilst patērētājs (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Pannon GSM*, 35. punkts).
- 50 No šīs judikatūras izriet, ka direktīvā paredzētās aizsardzības pilnīga efektivitāte nosaka, lai valsts tiesa, kas pēc savas ierosmes konstatējusi noteikuma negodīgumu, noteiktu visas sekas no šā konstatējuma, negaidot, līdz patērētājs, kurš ir informēts par savām tiesībām, iesniedz pieteikumu, prasot, lai minētais noteikums tiktu atcelts (iepriekš minētais spriedums lietā *Banif Plus Bank*, 28. un 36. punkts).
- 51 Tādu pašu iemeslu dēļ, kādi aprakstīti šī sprieduma 43. un 44. punktā, ir jāsecina, ka, ja valsts tiesa atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām ir kompetenta pēc savas ierosmes atcelt līguma noteikumu, ja tas ir pretrunā sabiedriskai kārtībai vai obligāti piemērojamām tiesību normām, kuru saturs pieļauj šādu rīcību, kā tas saskaņā ar iesniedzējtiesas nolēmumā ietverto informāciju ir Nīderlandes tiesu iestāžu sistēmā, kura attiecas uz apelācijas tiesu, tad tai ir arī pēc savas ierosmes jāatceļ līguma noteikums, kura negodīgums ticis konstatēts atbilstoši direktīvā noteiktajiem kritērijiem.
- 52 Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka sacikstes princips parasti valsts tiesai, kas pēc savas ierosmes ir konstatējusi līguma noteikuma negodīgumu, paredz pienākumu informēt lietas dalībniekus un dot tiem iespēju atbilstoši sacikstes principam apspriest šo noteikumu, ievērojot valsts procesuālajos noteikumos šajā ziņā paredzētās formalitātes (iepriekš minētais spriedums lietā *Banif Plus Bank*, 31. un 36. punkts).
- 53 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka direktīva ir interpretējama tādējādi, ka:
- ja valsts tiesa, kura izskata prasību, ko profesionālis pret patērētāju cēlis sakarā ar līguma izpildi, atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām ir kompetenta pēc savas ierosmes pārbaudīt prasījuma pamatā esošā noteikuma atbilstību valsts imperatīvajām tiesību normām, tad tai, ja tā ir

konstatējusi, ka minētais noteikums ietilpst direktīvas piemērošanas jomā, tāpat pēc savas ierosmes ir jāpārbauda iespējamais šī noteikuma negodīgums atbilstoši minētajā direktīvā paredzētajiem kritērijiem;

- ja valsts tiesa atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām ir kompetenta pēc savas ierosmes atcelt noteikumu, kurš ir pretrunā sabiedriskai kārtībai vai obligāti piemērojamām tiesību normām, kuru saturs pieļauj šādu rīcību, tad tai principā, dodot iespēju lietas dalībniekiem paust savu viedokli tiesu debatēs, pēc savas ierosmes ir jāatceļ līguma noteikums, kura negodīgumu tā ir konstatējusi atbilstoši minētajā direktīvā noteiktajiem kritērijiem.

Par trešo jautājumu

- 54 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai direktīvas 6. pants ir interpretējams tādējādi, ka atbilstoši tam valsts tiesa, pēc tam, kad tā konstatējusi noteikuma par līgumsodu negodīgumu, tā vietā, lai šo noteikumu nepiemērotu, var samazināt tajā paredzētā līgumsoda apmēru, kā tas atļauts atbilstoši valsts tiesībām un kā to ir lūdzis patērētājs.
- 55 Vispirms jānorāda, ka direktīvas pielikuma 1. punkta e) apakšpunktā kā direktīvas 3. panta 3. punktā minētie iespējami negodīgie noteikumi ir minēti noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt savas saistības, maksāt nesamērīgi lielu kompensāciju. Tiesa šai ziņā ir atzinusi, ka lai gan pēc attiecīgā pielikuma satura nevar automātiski un vienīgi noteikt apstrīdētā noteikuma negodīgo raksturu, tas tomēr ir būtisks faktors, uz kuru kompetentā tiesa var pamatoties, veicot šī noteikuma negodīguma novērtējumu (2012. gada 26. aprīļa spriedums lietā *C-472/10 Invitel*, 26. punkts).
- 56 Attiecībā uz jautājumu, vai valsts tiesa, kad tā konstatējusi noteikuma par līgumsodu negodīgumu, var aprobežoties ar šajā noteikumā paredzētā apmēru soda samazināšanu – kā tas ir atļauts atbilstoši *BW* 6:94. panta 1. punktam – ir jānorāda, ka direktīvas 6. panta 1. punkta teikuma otrajā daļā ir skaidri noteikts, ka starp profesionāli un patērētāju noslēgtais līgums “pie tādiem pašiem noteikumiem” turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt “bez negodīgajiem noteikumiem”.
- 57 No minētā 6. panta 1. punkta Tiesa ir secinājusi, ka valsts tiesām ir vienīgi pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, lai patērētājam tas nebūtu saistošs, bet tām nav tiesību koriģēt tā saturu. Līgumam principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot negodīgu noteikumu svīturošanu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama (iepriekš minētais spriedums lietā *Banco Español de Crédito*, 65. punkts).
- 58 Tiesa jau ir norādījusi, ka šādu interpretāciju turklāt apstiprina direktīvas mērķis un vispārējā sistēma. Šajā ziņā tā ir atgādinājusi, ka, ņemot vērā sabiedrības interešu svarīgumu un raksturu, uz kurām ir balstīta patērētāju aizsardzība, direktīvā, kā izriet no tās 7. panta 1. punkta, dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt adekvātus un efektīvus līdzekļus, “lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos”. Tāpēc, ja valsts tiesai būtu atļauts koriģēt šādos līgumos ietvertu negodīgu noteikumu saturu, šādas tiesības varētu kaitēt direktīvas 7. pantā paredzētā ilgtermiņa mērķa sasniegšanai, jo tādējādi tiktu mazināta preventīvā iedarbība, ko attiecībā uz profesionāļiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu nepiemērošana patērētājam (iepriekš minētais spriedums lietā *Banco Español de Crédito*, 66.–69. punkts).
- 59 No tā izriet, ka direktīvas 6. panta 1. punktu nevar interpretēt tādējādi, ka atbilstoši tam valsts tiesa gadījumā, kad tā konstatējusi starp profesionāli un patērētāju noslēgta līguma noteikuma par līgumsodu negodīgumu, drīkst samazināt patērētājam piemērojamā līgumsoda apmēru tā vietā, lai tam attiecīgo līguma noteikumu nepiemērotu vispār.

60 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka direktīvas 6. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka atbilstoši tam valsts tiesa, gadījumā, kad tā konstatējusi starp profesionāli un patērētāju noslēgta līguma noteikuma par līgumsodu negodīgumu, nedrīkst aprobežoties – kā tas tai ļauts atbilstoši valsts tiesībām – ar patērētājam piemērojamā līgumsoda apmēra samazināšanu, bet tai ir vienkārši jāizslēdz šī noteikuma piemērošana patērētājam.

Par tiesāšanās izdevumiem

61 Attiecībā uz pamatlietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

- 1) **Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos ir interpretējama tādējādi, ka, neskarot valsts imperatīvās tiesību normas, kuras jānoskaidro valsts tiesai, tā ir piemērojama dzīvojamo telpu īres līgumam starp izīrētāju, kurš to noslēdzis savas profesionālās darbības ietvaros, un īrnieku, kurš to noslēdzis ārpus savas profesionālās darbības;**
- 2) **Direktīva 93/13 ir interpretējama tādējādi, ka:**
 - ja valsts tiesa, kura izskata prasību, ko profesionālis pret patērētāju cēlis sakarā ar līguma izpildi, atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām ir kompetenta pēc savas ierosmes pārbaudīt prasījuma pamatā esošā noteikuma atbilstību valsts imperatīvajām tiesību normām, tad tai, ja tā ir konstatējusi, ka minētais noteikums ietilpst direktīvas piemērošanas jomā, tāpat pēc savas ierosmes ir jāpārbauda iespējamais šī noteikuma negodīgums atbilstoši minētajā direktīvā paredzētajiem kritērijiem;
 - ja valsts tiesa atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām ir kompetenta pēc savas ierosmes atcelt noteikumu, kurš ir pretrunā sabiedriskai kārtībai vai obligāti piemērojamām tiesību normām, kuru saturs pieļauj šādu rīcību, tad tai principā, dodot iespēju lietas dalībniekiem paust savu viedokli tiesu debatēs, pēc savas ierosmes ir jāatceļ līguma noteikums, kura negodīgumu tā ir konstatējusi atbilstoši minētajā direktīvā noteiktajiem kritērijiem;
- 3) **Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka atbilstoši tam valsts tiesa, gadījumā, kad tā konstatējusi starp profesionāli un patērētāju noslēgta līguma noteikuma par līgumsodu negodīgumu, nedrīkst aprobežoties – kā tas tai ļauts atbilstoši valsts tiesībām – ar patērētājam piemērojamā līgumsoda apmēra samazināšanu, bet tai ir vienkārši jāizslēdz šī noteikuma piemērošana patērētājam.**

[Paraksti]